

Amerikanski javor

Acer negundo

Avtor: Simona Strgulc Krajšek, Botanično društvo Slovenije, Ižanska 15, 1000 Ljubljana

Način citiranja: Strgulc Krajšek, S., 2009. Amerikanski javor *Acer negundo*, Informativni list 19, Spletna stran tujerodne-vrste.info/tujerodne_vrste/informativni-listi/INF19-amerikanski-javor.pdf, Projekt Thuja. Datum dostopa: xx/xx/xxxx

Informativni list je bil zasnovan v sklopu Projekta Thuja, ki je podprt s subvencijo Islandije, Lihtenštajna in Norveške preko Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma.

Splošni podatki o vrsti

Slovensko ime: amerikanski javor

Znanstveno ime: *Acer negundo* L.

Sinonim: *Negundo aceroides* Moench.

Opis vrste: Amerikanski javor (*Acer negundo*, *Aceraceae*) je srednje visoko drevo, ki zraste do višine okoli 20 metrov. Na gozdnih robovih se deblo pogosto veji že v spodnjem delu zato imajo lahko te rastline obliko grma. Veje so pogosto povešene.

Vse slovenske avtohtone vrste javorov imajo liste dlanasto krpate, amerikanski javor pa ima pernatost deljene liste. Število lističev je različno. Najpogosteje so trije ali pet, na zelo mladih rastlinah je lahko le eden, na hitro rastočih vejah pa tudi 7. Lističi so podolgasto jajčaste oblike s koničastim vrhom. Končni listič je pogosto večji od ostalih.

Rastlina je dvodomna. Tako moški kot ženski cvetovi se razvijejo v dolgopecljatih grozdastih socvetjih. Iz vsakega oplojenega ženskega cveta se razvije dvosemnski plod, ki v zrelosti razpade na dva plodiča. Vsak plodič ima do 3 cm dolgo ploščato krilce, ki služi za razširjanje z vetrom.

Vrtnarji so vzgojili več kultivarjev, ki se razlikujejo predvsem po obarvanosti mladih listov.

Območje naravne razširjenosti: Severna Amerika

Poti vnosa in širjenje: Amerikanski javor so v Evropo prinesli leta 1688 in ga nasadili v vrt v Angliji. vrtnarji vrsto cenijo zaradi izredno hitre začetne rasti, saj lahko drevo zraste tudi do 1,5 metra na leto. Še v istem stoletju so ga nasadili tudi na Nizozemskem in v Nemčiji. V naslednjih letih so ga začeli saditi tudi drugod Evropi. Sadili so ga predvsem na vrtovih, v parkih, ob cestah ter za potrebe varovanja pred vetrom. Amerikanski javor pomagajo širiti tudi čebelarji, saj je njegov pelod eden prvih spomladanskih čebeljih paš. Z vrtov in nasadov se vrsta širi s pomočjo krilatih plodičev, ki jih na daljše razdalje nosi veter.

Pojavljanje v Sloveniji: Amerikanski javor je razširjen tudi v Sloveniji. Podatki o uspevanju so iz vseh koncev Slovenije, razen s dinarske in preddinarske fitogeografske regije.

O pojavljanju vrste v naravi je pisal že Hayek, ki omenja nahajališče ob reki Muri, vendar iz zapisa ni jasno ali gre za del reke z območja Slovenije ali Avstrije (1908-11). O pobegih ameriškega javora v naravo na območju okoli Trsta piše Marchesetti (1896-97). Na pojavljanje vrste *Acer negundo* v Sloveniji so ponovno postali pozorni botaniki na raziskovalnem taboru študentov biologije leta 1988 v Dolnji Bistrici ob Muri, v okviru katerega so ameriški javor našli in vrsto v Sloveniji označili kot prezrto.

Ekološke značilnosti

Habitat: V Severni Ameriki vrsta uspeva na zelo raznolikih rastiščih: od močvirnih predelov, do zmerno suhih svetlih gozdov, mešanih gozdov z iglavci, gozdnih robov, rečnih bregov, kot posamična drevesa na travnatih območjih in tudi na ruderalnih krajih v mestih in primestjih.

V Evropi zaseda podobne habitate kot v izvornem okolju. Najpogosteje pa ga najdemo ob rekah, na gozdnih robovih in na ruderalnih mestih, ob cestah in železnicah.

Razmnoževanje in življenjski cikel:

Acer negundo je dvodomna vrsta. Poročajo pa tudi o pojavu rastlin s popolnimi cvetovi. Ameriški javor cveti zgodaj spomladi, pred olistanjem. Za to vrsto javora je značilna zelo hitra začetna rast. V dobrih razmerah za rast cveti in plodi že po petih letih od kalitve. Vrsta je vetrocvetka, pelod pa se širi na dolge razdalje. Plodovi so krilati in jih razširja predvsem veter. Rastlinam, ki rastejo ob rekah pri razširjanju plodov pomaga voda, ki s tokom odnaša plodove po reki navzdol. Zelo uspešno pa se razširja tudi vegetativno – z odlomljenih ali poleglih vej poženejo korenine in novi poganjki, kar omogoča rastlini, da dokaj hitro oblikuje strnjene sestoje in izpodriva domačo floro.

Vplivi tujerodne vrste

Vplivi na biotsko raznovrstnost: Če se drevesa ameriškega javora pojavljajo posamič, jim ne moremo pripisovati velikega vpliva na domačo floro. Je pa njihova prisotnost v naravnem okolju grožnja za nenadzorovano nadaljnje širjenje. Problemi se pojavijo, če rastlina raste v razmerah, ki omogočajo vegetativno razmnoževanje s pomočjo zakoreninjanja odlomljenih ali poležanih vej. V tem primeru vrsta tvori strnjene sestoje, ki onemogočajo rast domačim vrstam. Taki primeri so najbolj pogosti predvsem na poplavnih območjih.

Vplivi na zdravje ljudi: Pelod vrste *Acer negundo* je alergen.

Vplivi na gospodarstvo: Ameriški javor cenijo čebelarji, saj je njegov pelod dobra zgodnjepomladanska paša za čebele. Vrsto uporabljajo tudi v krajinarstvu, saj jo kot hitro rastoče drevo sadijo v parkih in vrtovih. Vrtnarji so vzgojili različne kultivarje, ki se razlikujejo po obarvanosti mladih listov. Tudi za kultivarje velja, da so invazivni. V gozdarstvu vrsta nima posebne vloge.

Ukrepi

Preventivni ukrepi: Prepoved gojenja v okrasne, čebelarske in druge namene ter ozaveščanje javnosti o invazivnosti te vrste. Kljub vedenju o invazivnosti vrste različne kultivarje te vrste prodajajo v mnogih vrtnarskih centrih in drevesnicah.

Odstranitev ali nadzor vrste: Vrsta je v posameznih predelih Slovenije že močno razširjena, zato bi jo bilo težko popolnoma izkoreniniti. Smiselno pa je preprečevanje

nadaljnega širjenja. Možnosti za izkoreninjenje so na območjih, ki jih vrsta šele poseljuje in je prisotna le z posameznimi primerki.

Mlade rastline je najlažje odstranjevati z izkopavanjem. Pri večjih rastlinah odrežemo nadzemne dele, vendar je rezanju poganjkov treba biti zelo pozoren na način odlaganja odrezanih vej, saj se zelo hitro zakoreninjajo. Večja drevesa se lahko odstrani z žaganjem. Za večjo učinkovitost je treba štore premazati s herbicidom, ki vsebuje glifosat.

V primeru odstranjevanja je treba očiščeno območje nadzorovati in postopek ponavljati, saj lahko iz podzemnih delov rastline ponovno poženejo poganjki.

Viri

Povezave do informacij na spletu:

http://www.nobanis.org/files/factsheets/Acer_negundo.pdf

Znanstveni viri:

Hayek A. 1908-11. Flora von Steiermark I. Verlag von Gebrüder Borntraeger, Berlin. 1109-1124.

Hegi G. (ed.). 1913-18: Illustrierte Flora von Mittel-Europa V/1. München.

Jogan N. 2001. Floristics within the student biology research camps. Floristika na raziskovalnih taborih študentov biologije. *Natura Sloveniae*, 3(2): 5-18.

Jogan, N., Bačič, T., Frajman, B., Leskovar-Štamcar, I., Naglič, D., Podobnik, A., Rozman, B., Strgulc - Krajšek, S., Trčak, B. 2001: Gradivo za Atlas flore Slovenije = Materials for the Atlas of flora of Slovenia. Miklavž na Dravskem polju: Center za kartografijo favne in flore, 443 str.

Marchesetti C. 1896-1897. Flora di Trieste e de' suoi dintorni: Tipografia del Uoyd Austriaco, Trieste: 202-203.

Martinčič, A., Wraber, T., Jogan, N., Podobnik, A., Ravnik, V., Turk, B., Vreš, B., Frajman, B., Strgulc - Krajšek, S., Trčak, B., Bačič, T., Fischer, M., Eler, K., Surina, B. 2007: Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk. 4., dopolnjena in spremenjena izd. Ljubljana: Tehniška založba Slovenije. 967 str.